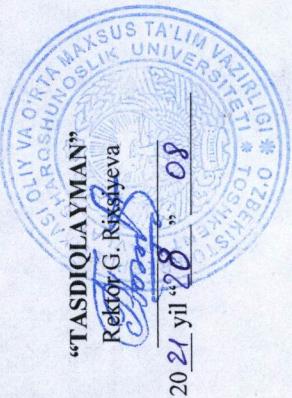

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:

400000 – Biznes, boshqaruv va huquq

100000 – Xizmatlar

410000 – Biznes va boshqaruv

1010000- Xizmat ko'rsatish sohasi

Mutaxassisliklar:

70411801 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va
mamlakatshunoslik (mamlakatlar va mintaqalar
bo'yicha)

70411902 - Tashqi iqtisodiy faoliyat (tashqi
savdo faoliyati)

71010401 - Turizm (faoliyat turlari bo'yicha)

2

John
Hart

5

11

Fan/modul kodи	O'quv yili	Semestr	Kreditlar
ITM104	2021-2022	1	4
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatları	
Majburiy	O'zbek/rus	4	
1.	Fanning nomи	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat) Jami yuklama (soat)
	Ilmiy tadqiqot metodologiyasi	60	60 120
2. I. Fanning mazmuni	<p>Fanni o'qitishdan maqsad – magistrlerda xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti sohasida ilmiy tadqiqot faoliyatini olib borish qobiliyatini shakllantirish, ilmiy faoliyat usullari va metodlarni o'regtish, ilmiy tadqiqot va pedagogik faoliyatlarni me'yoriy-huquqiy hujjatlari va ularni tashkil etish jarayonlari, ilmiy faoliyat bilan bog'liq bo'lgan masalalar bo'yicha qator qabul qilish, ilmiy faoliyat natijalarini samaradorligini ostirish, magistrlik dissertatsiyalarini bajarish yo'nalishlari bo'yicha chuhur bilim va ko'nikmlarini shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi – talabalarni O'zbekistonda fan va ta'lim rivojanishni va uning taraqqiyot bosqichlari bilan tanishitish, uarga ilmiy tadqiqot yo'nalishlarini tanlash, ilmiy axborotlarni qidirish, to'plash, qayta ishslash va ulardan ilmiy ishsharda foydalanish yo'nalishlarini, eksperimental tadqiqotlar o'kazish, tadqiqot natijalarini qayta ishslash yo'llarini o'rgatish, ilmiy janoani tashkil etish va ular bilan ishslash ko'nikmlarini shakllantirish, xorijiy sharq mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojanishi xususiyatlari va yo'nalishlarini tahli qilish va xulosalar tayyorlash malakasini rivojlanishdan iborat.</p>		
	II. Asosiy nazar qism (ma'ruza mashg'ulotlari)	II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:	
		<p>1-mavzu. Fanga kirish</p> <p>“Ilmiy-tadqiqot metodologiyasi” fanning predmeti, metodi va vazifalari. Fanning asosiy maqsadi va vazifalari. Fanning ishlab chiqarishdagi o'mi. Fanni o'qitishda yangi texnologiyalardan foydalanimish.</p>	
		<p>2-mavzu. Ilm-fan, ilmiy tadqiqot tushunchalari va maqsadlari</p> <p>O'zbekistonda fanning tashkiliy tuzilishi. Ilm-fan haqida tushuncha, ilmiy faoliyat. Fanning asosiy xususiyatlari. Ilmiy tadqiqot va uning maqsadi. Metod va metodologiya. Ilmiy pedagog kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash. Ilmiy janoaviy tashkilotlar. Talabalarning ilmiy tadqiqot ishlari. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va uning tashkiliy tuzilishi, Ilmiy tekshirish institutting vazifalari. Institutlarda ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etish. Fanlar akademiyasi, akademiklarning huquq va majburiyatları. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining Fan va texnologiyalari qo'mitasiga hamma O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsusus ta'lim vazirligining ilm-fanni rivojlanitish va</p>	

uni boshqarishdagi ahamiyati.

3-mavzu. Ilmiy tadqiqot metodlari

Ilmiy tadqiqot metodlari. Empirik tadqiqot usullari. Metodikani ilmiy jihatdan asoslash. Reja-dasturni tuzishdan oldin vazifalarni echish metodlari. Ilmiy kuzatish komponentlari. Ilmiy kuzatish metodi. Qiyoslash usuli. Hisoblash bilan o'chash miqdoriy ma'lumot olishning asosiy metodlari. Korrelyasiya va regressiya. Modellashtirish usulida tadqiqot ob'ektingin asosiy xossalari.

4-mavzu. Ilmiy bilishning metodologik asoslari

Axborot, bilim, ilm tushunchalari. Ilmiy daraja va unvonlar tavsifi. Ilmiy bilish tushunchasi. Ilmiy ijodkorlik metodologiyasining nazariy asostari. Muammo, gipoteza, nazariya, g'oyalar, tanoyillar, kategoriya hamda qonuniyatlar. Ilmiy tadqiqotning asosiy metodlari: tajriba, sinov, kuzatish, induksiya, deduksiya, intuitsiya. Faraz. Dalil.

5-mavzu. Ilmiy-tadqiqot yo'nalishlarini tantash va ilmiy-tadqiqot ishlari bosqichlari

“Ilmiy-tadqiqot” tushunchasi. Ilmiy yo'nalish. Ilmiy muammo, ilmiy mavzu. Ilmiy tadqiqot yo'nalishlarini tanlash. Mavzuning samaradorligini baholash. Ilmiy-tadqiqot ishlaringning bosqichlari. Muammamonning dolzabligi, uning fan va texnikani rivojlantirishdagi ahamiyati. Muammamonning strukturasi. Ilmiy mavzuga quyiladigan tabrlar. Ilmiy tadqiqotning iqtisodiy samaradorlilik va ahamiyatlilik darajasi. Mavzu dolzabligini asoslashda ikkilanchi va birlanchi axborot manbalaridan foydalanish.

6-mavzu. Ilmiy axborotlarni qidirish, to'plash va qayta ishlash, yozish qoidalari

Axborot fan sifatida. Ilmiy hujjatlar va nashrlar. Ilmiy axborotlar tizimi. Ilmiy adabiyotlar bilan ishlashni tashkil etish. Adabiyotni to'plash va tahlil etish. Kitoblar (darsliklar, o'quv qo'llannalar, monografiyalar, broshyurlar). Davriy matbuot (jurnallar, byulletenlar, institutlarning ilmiy ishlari, ilmiy to'plamlar). Me'yoriy hujjatlar (standartlar, andozalar, texnikaviy shartlar, yo'riqnomalar, me'yoriy jadvaltar, muvaqqat ko'rsatmalar va b.). Katalog va preyskuratorlar. Patent hujjatari. Ilmiy tadqiqotlar va tajribaviy konstruktoriq ishlari haqidagi hisobtlari. Axborot nashrлari (ITI to'plamlari, analitik sharhlari, axborotli varaqalar, ekspress axborolari, ko'rgazmalarning prospektlari va b.). Xorijiy ilmiy-teknikaviy adabiyotlarning tarjimasi va asl nusxalar. Dissertatsiyalar, avtoreferatlar. Ilmiy-teknikaviy anjumanlar va ishlab chiqarish yig'ilishlarining ilmiy-teknikaviy materiallari. Ikkilanchi hujjatlar (referativ sharhlari, bibliografik kataloglar, referativ jurnallar va b.).

7-mavzu. Nazariy tadqiqotlar

Ilmiy nazariya tushunchasi. Nazzariy tadqiqotlarning usullari va vazifalari.

3. Бахтина И.Л., Лобут А.А., Мартюшов Л.Н. Методология и методы научного познания [Текст]: учебное пособие / И.Л. Бахтина, А.А.Лобут, Л.Н. Мартюшов; Урал. гос. пед. ун – т. – Екатеринбург, 2016. – 119 с.	4. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курамиз. – Ташкент: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.	5. Мирзиёев Ш.М. Миллӣ тараккӣ йўлимизни катъият билан давом этириб, янги босқичга кўтариамиз. 1-жилд. /Ш.М.Мирзиёев. – Т: Узбекистон, 2017. – 592 б.	6. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилини бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баходир. 2-жилд. /Ш.М.Мирзиёев. – Т.: Узбекистон, 2018. – 512 б.	7. Мирзиёев Ш.М. Ниҳият улуғ халқнинг иши хам улуг, хаёти ёруғ ва келажаги фаророн бўлади. 3-жилд. /Ш.М.Мирзиёев. – Т.: Узбекистон, 2019. – 400 б.	8. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком. – 280 с.
					Axborot manbalari
	1. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumati portalı		3. www.uzat.uz - O'zbekiston Axborot agentligi veb sayti	5. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi davlat statistika qo'mitasi sayti	1. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujaftlari ma'lumotlari milliy bazasi.
	2. www.vak.uz - O'zbekiston Respublikasi oliv attestatsiya komissiyasining rasmiy veb sayti		4. www.uzat.uz - O'zbekiston Axborot agentligi veb sayti	7. O'quv dasturi "Sharq mamlakatlari iqtisodiyoti" kafedrasida ishlab chiqilgan va 20 ____ - yil " _____ " dagi " _____ " -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.	20 ____ - yil " _____ " dagi " _____ " -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
					O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining mudiri, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dosent
					Ermamatov Sh.J. - TDSHU "Sharq mamlakatlari iqtisodiyoti" kafedrasи mudiri, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dosent
					Fan/modul uchun ma'sular:
					Sodiqov Z.R. – O'zXIA "Islam iqtisodiyoti va moliyasi, ziyyarat turizmi" kafedrasи mudiri, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dosent (turdosh OTM).
					Xabibullaev I. – TMI, "Statistika" kafedrasи professori, texnika fanlari doktori (turdosh OTM).
					Taqribzilar:
					Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar
					Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsya etiladi:
					1. Fanga kirish
					2. Ilm-fan, ilmiy tadqiqot tushunchalari va maqsadlari
					3. Ilmiy tadqiqot metodlari

Ilmiy tadqiqotlarda matematik usullardan foydalanan. Analitik usullar. Statistik-ehtimoliy usullar. Tahsil va sintez. Dedukiya va induksiya. Modellasshtirish. Modellasshtirishning tuzilmasi. Gipotetik usul – gipotezani ishlab chiqish. Tarixiy metod. Nazariy tadqiqot bosqichlari.

8-mavzu. Eksperimental tadqiqotlar

Eksperimentarning turkumlanishi, turlari va vazifalari. Eksperimental tadqiqotlarning metriologik ta'minoti. Eksperimental tadqiqotarning reja-dasturi. Eksperimentni o'tkazish. Eksperimental ma'lumotlarni ishlab chiqish va tahsil. Eksperiment natijalarini hisoblash.

9-mavzu. Eksperiment tadqiqot natijalarini qayta ishlash

Tasodifiy xatolarning nazarini va tadqiqotdagi tasodifiy xatolarni baholash usullari. Tadqiqot natijalarini qayta ishlash usulkari. Iqtisodiy-matematik modellarni tanlash usullari. Regression tahsil. Olingan nazarini natijalarni baholash.

10-mavzu. Ilmiy tadqiqot va ijod tizimida dalil

Dalil falsafiy kategoriya sifatida. Dalil turlari. Dalilning ilmiy tadqiqotdagi o'mi va ahamiyati. Dalillarni bevosita va bilmisosita qo'lg'a kiritish. Ilmiy tadqiqotda dalil to'plash usullari. Ilmiy tadqiqotda dalilning vazifalari. Nisbiy va mutlaq dalillar.

11-mavzu. Ilmiy kadrلarning idroki va zehni

Olimlargacha bo'lgan kashbiy talablar. Zehn va idrok belgilari. Jamoaviy zehn-idroknii tashkil etish tamoyillari. Ilmiy jamoada ilmiy xodimlariga ishni taqsimlash. Ilmiy jamoani boshqarishning asosiy tamoyillari. Ilmiy seminarlarni tashkil etish. Ilmiy jamoani shakkantirish usullari. Ilmiy jamoada olingan ilmiy natijalar samaradorligini baholash.

12-mavzu. Magistrlik dissertatsiyasini tayyorlash

Magistrlik dissertatsiyasi bo'yicha umumiy tushuncha. Magistrlik dissertatsiyasi mavzusining tanlanishi va ifodalaniishi. Magistrlik dissertatsiyasi mavzusining dolzarbligi, yangiligi va amaliy ahamiyatini belgilash. Magistrlik dissertatsiyasining maqsadi, vazifalari, tadqiqot ob'ekti va predmetini asoslash. Magistrlik dissertatsiyasi natijalarining amaliy ahamiyati. Dissertatsiyaning tuzilishi va asosiy bo'limlari mazmuni. Dissertatsiyani rasmiylashtirishga qo'yillardigan talablar. Dissertatsiya himoyasi va uni tashkil etish.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsya etiladi:

1. Fanga kirish

2. Ilm-fan, ilmiy tadqiqot tushunchalari va maqsadlari

3. Ilmiy tadqiqot metodlari

<p>4. Ilmiy bilishning metodologik asoslari</p> <p>5. Ilmiy-tadqiqot yo'nalishlarini tanlash va ilmiy-tadqiqot ishlari bosqichlari</p> <p>6. Ilmiy axborotlarni qidirish, toplash va qayta ishslash, yozish qoidalar</p> <p>7-mavzu Nazariy tadqiqotlar</p> <p>8-mavzu Eksperimental tadqiqotlar</p> <p>9-mavzu Eksperimental tadqiqot natijalarini qayta ishslash</p> <p>10-mavzu Ilmiy tadqiqot va ijod tizimida dalil</p> <p>11-mavzu Ilmiy kadrarning idroki va zehni</p> <p>12. Magistrlik dissertatsiyasini tayyorlash</p> <p>Analisy mashg'ulotlar multimedia qurumlalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik gununga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tiliши, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llaniishi maqsadga muvofiq.</p>
--

IV.Mustaqlil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun taysiya etiladigan mavzular:

- O'zbekistonda ta'lim va ilm-fan taradaqiyoti
- O'zbekistonda ilmiy-tadqiqot ishlarning tashkil etilishi
- Ilmiy bilishning metodologik asoslari
- Ilmiy-tadqiqot yo'nalishlarini tanlash va ilmiy-tadqiqot ishlari bosqichlari
- Ilmiy axborotlarni qidirish, toplash va qayta ishslash
- Nazariy tadqiqotlar
- Eksperimental tadqiqotlar
- Eksperimental tadqiqot natijalarini qayta ishslash
- Ilmiy ishlari rasmiylashtirish va axborotlarni uzatish
- Ilmiy-tadqiqotlarni qo'llanilishi va samaradorligi
- Ilmiy jamoada ishni tashkil etish
- Ilmiy jamoada ishni tashkil etish
- Magistrlik dissertatsiyasini tayyorlash
- Ilmiy bilishning nazariy darajasi va uning xususiyatlari
- Ilmiy bilishda proqnoz qilishning o'mi
- Fanda bashorat ijod shakli sifatida
- Iqtisodiy tadqiqotlarda ilmiy ijod va bashorat metodologiyasidan foydalananish
- Iljtimoiy tizimlarning rivojlanshini ilmiy proqnoz va bashorat qilish
- Iljtimoiy hodsalsalarni proqnoz qilish shakllarini taqoslash
- Ilmiy jamoani boshqarishning assosiy tamoyillari
- Iqtisodiy bashoratlash usullari
- Ilmiy seminarlarni tashkil etish
- Ilmiy jamoani shakkantirish usullari
- Rabbar va xodimning o'zaro munosabatlarning psixologik jihatlari
- Ilmiy jamoada nizolarni hal etish
- Ilmiy jamoada olingan ilmiy natijalar samaradorligini baholash
- Ilmiy jamoaning ishini attestatsiyadan o'tkazish
- Tadqiqot natijalarini qayta ishslash usullari

<p>28. Iqtisodiy matematik modellarni tanlash usullari</p> <p>29. Korrelyasion va regression tahsil</p> <p>30. Olingan nazariy natijalarini baholash</p> <p>31. Tadqiqotni rejalashtirish nazariyasi elementlari Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referalar tayyorlash va uni taqdimot qilish taysiya etiladi.</p> <p>V. Ta'lim natijalar / Kasbiy kompetentsiyalari</p> <p>3. Magistr bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> O'zbekistonda ilm-fan taradaqiyoti, ilmiy tadqiqot, ilmiy ishl tushunchalari, ilmiy maktablar va ularning faoliyati, oliv ta'lim va undan keyingi ta'lim tizimi, ta'lim tizimi sifati va raqobatbardoshligini oshirish yo'nalishlarda manlakatimizda amala oshirilayotgan ishlar, ilmiy tezis, ilmiy maqola, monografiya <i>haqida tasovvurga ega bo'lishi</i>; magistrlik dissertatsiyasi mavzusining dolzarbliji asoslash, yangiligi va amaly axamiyatini belgilash, magistrlik dissertatsiyasining maqsadi, vazifalari, tadqiqot ob'ekti va predmetini asostash, magistrlik dissertatsiyasi natijalarining amalyah amaliyatini ochib bera olish, dissertatsiyani rasmiylashtirish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; ilmiy tadqiqot faoliyatini olib borish, ilmiy tezis, maqola, dissertatsiya yozish, ilmiy faoliyat bilan shug'ullanish, ilmiy manbalarni tahlil eta olish va ular bo'yicha o'z xulosalarini bayon etish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>. <p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> ma'ruzalar; interfaol keys-stadilar; seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); guruuhlarda ishslash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalari; jamoab o'lib ishslash va himoya qilish uchun loyihalari. <p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va usublyu tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topsinriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirishi lozim.</p> <p>6. Asosiy adabiyotlar</p> <p>1. Ходиев Б.Ю., Бекмуродов А.Ш., Болтабаев М.Р., Голин Л.В., Гимранова О.Б. Илмий-тадқиқотчилик фалолигига тайёрарлик асослари: Ўкув-услубий кўлиянима - Ташкент: Экономика, 2010. – 138 б.</p> <p>2. Бурда А. Г. Основы научно-исследовательской деятельности: учебное пособие (курс лекций) / А. Г. Бурда; Кубан. гос. аграр. ун-т. – Краснодар, 2015. – 145 с.</p>
--